

Nr 7.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff; given Stockholms slott den 17 december 1943.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff.

GUSTAF.

Thorwald Bergquist.

F ö r s l a g
till
L a g
angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 9 april 1937 (nr 119) om
verkställighet av bötesstraff.

Härigenom förordnas, att 20 § lagen den 9 april 1937 om verkställighet av bötesstraff skall erhålla följande ändrade lydelse.

20 §.

Vad i 27 kap. rättegångsbalken samt 12 § lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av samma balk finnes stadgat för det fall att part hålles häktad i målet skall ock gälla i fråga om klagan över beslut varigenom förvandlingsstraff ålagts, där detta gått i verkställighet eller den dömde på grund av annat brott enligt meddelat beslut är förlustig sin frihet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1944.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 oktober 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, RUBBESTAD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, anmäler fråga om *ändring av 20 § lagen den 9 april 1937 om verkställighet av bötesstraff* samt anför därvid följande.

Gällande bestämmelser.

Beträffande verkställighet av utslag varigenom förvandlingsstraff för böter ålagts gäller enligt 17 § nämnda lag, att vad som är stadgat i fråga om utslag varigenom någon dömts till frihetsstraff skall äga motsvarande tillämpning. Såsom undantag härifrån stadgas dock, att domstolen må förordna att sådant utslag skall verkställas utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft. I 20 § föreskrives, att vad i 27 kap. rättegångsbalken samt 12 § lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av samma balk finnas stadgat för det fall att part hålles i målet häktad också skall gälla, där på grund av beslut i mål om förvandling av böter ådömt förvandlingsstraff gått i verkställighet utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft.

Rörande innebörden av bestämmelsen i 20 § må nämnas följande. Enligt 27 kap. 1 § rättegångsbalken, som innehåller föreskrifter om ingivande till hovrätten av besvär över underrätts utslag, står det part, som vill överklaga utslag i mål däri han hålles häktad, öppet att intill besvärstidens utgång avlämna besvärsskrift till Konungens befallningshavande eller tillsyningsmannen vid häktet. 12 § promulgationslagen den 14 juni 1901 innehåller närmare föreskrifter om vad Konungens befallningshavande eller tillsyningsmannen ha att iakttaga i fall, då häktad vill i målet anföra besvär. Har klagande, som i målet hålles häktad, underlåtit att till hovrätten ingiva underrättens protokoll, skall jämlikt 27 kap. 4 § rättegångsbalken felande protokoll införskaffas genom hovrättens försorg. Enligt 12 § samma kapitel gäller, att om part i målet hålles häktad och han eller annan skall höras över besvär, hovrätten har att genom Konungens befallningshavande infordra förklaring på sätt tjänligast finnes.

Framställning om lagändring.

I skrivelse till Konungen den 31 december 1940 har *riksdagens justitieombudsman* anfört, att i ett av honom behandlat ärende, däri länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län avgivit yttrande, länsstyrelsen framhållit, att starka skäl syntes tala för att 20 § lagen om verkställighet av bötesstraff ändrades så, att lagrummet bleve tillämpligt jämväl i vissa andra fall än då på grund av beslut i mål om bötesförvandling ådömt förvandlingsstraff gått i verkställighet utan hinder därav att förvandlingsbeslutet ej vunnit laga kraft.

Om nämnda ärende har justitieombudsmannen bl. a. meddelat följande.

Sedan en person av olika domstolar ådömts böter för åtskilliga förseelser, ålades honom förvandlingsstraff för böterna med fängelse i 31 dagar. Den dömde, som vid tiden för meddelandet av detta utslag undergick honom tidigare ådömt frihetsstraff, överlämnade till direktören vid fängelset en till hovrätten ställd skrift vari han anförde besvär över utslaget. Sedan denna skrift från fängelset avlämnats till länsstyrelsen och därefter översänts till hovrätten, förklarade hovrätten, att enär det enligt lag och meddelad besvärshänvisning ålegat den dömde att till hovrätten ingiva sina besvär men besvären blivit med posten insända till hovrätten från Konungens befallningshavande, funne hovrätten besvären icke kunna till prövning upptagas. I klagoskrift till justitieombudsmannen gjorde den dömde gällande att han förlorat sin talan på grund av felaktigt förfarande av fängelsemyndigheten eller någon tjänsteman vid länsstyrelsen. I infortrat yttrande uppgav direktören vid fängelset, att enligt förklaring av en vid ifrågavarande tid såsom direktör tjänstgörande assistent vederbörande tjänsteman vid länsstyrelsen på förfrågan sagt sig kunna mottaga den till assistenten avlämnade besvärsskriften.

I sitt yttrande till justitieombudsmannen i nämnda ärende hade *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anfört bl. a.:

Beträffande mål, i vilket någon hölles häktad, hade i rättegångsbalken medgivande lämnats den häktade att för överklagande av meddelat utslag avlämna besvärsskrift till vederbörande länsstyrelse eller tillsyningsmannen vid häktet. Anledningen därtill vore givetvis, att häktade på grund av det frihetsberövande, som de vore underkastade, svårligen kunde iakttaga de bestämmelser, som i detta hänseende gällde för parter å fri fot. Nämnda förman tillkomme däremot icke häktad vid klagan i annat mål än det, i vilket han häktats, och ej heller fånge som avtjänade straff. Uppenbarligen förelåge emellertid samma svårighet för fånge att ingiva sina besvär till hovrätten, då besvären gällde annat mål än häktningsmålet, som då de avsåge detta. Något behov att genom lagändring giva alla fångar samma lättnad med avseende på besvärs ingivande, som gällde för häktad i häktningsmålet, syntes tidigare icke med styrka hava gjort sig gällande. I och med tillkomsten av lagen om verkställighet av bötesstraff torde det dock komma att inträffa ganska ofta, att fånge eller häktad klagade i mål, i vilket han icke hölles häktad, nämligen förvandlingsmålet. Eftersom förvandlingsstraffet avklippde den dömdes möjlighet att betala böterna, finge man räkna med att den dömde sökte vinna ytterligare respit genom att överklaga förvandlingsdomen. För den händelse rätten förordnat, att förvandlingsstraffet skulle gå i verkställighet utan hinder därav att utslaget ej vunnit laga kraft, ägde visserligen den dömde jämlikt 20 § lagen om verkställighet av bötesstraff rätt att liksom vissa häktade ingiva sina besvär till länsstyrelsen, men

dylikt förordnande torde icke komma i fråga annat än i undantagsfall. Fånge som ådömts förvandlingsstraff utan dylikt förordnande erhöles tydligen icke denna förmån. Enligt länsstyrelsens förmenande talade emellertid starka praktiska skäl för att alla fångar och häktade personer medgaves rätt att vid klagan över förvandlingsstraff ingiva sina besvär till länsstyrelsen eller tillsyningsmannen vid häktet. Länsstyrelsen ville därför ifrågasätta, huruvida icke anledning kunde föreligga att fråga om lagändring i sådant hänseende väcktes.

Justitieombudsmannen, som med hänsyn till föreliggande omständigheter fann berörda ärende icke föranleda något ingripande från hans sida mot någon tjänsteman, har vidare anfört:

Åtskilliga förmåner äro beredda häktade personer i fråga om besvär i mål, däri de hållas häktade. De skäl, som föranlett dessa lättnader för häktade beträffande avlämnande av besvärsskrift och jämväl rörande besvärspeduren i övrigt, kunna åberopas för en utsträckning av dessa processuella förmåner att gälla även med avseende å de fall, där någon som ej är på fri fot klagat över utslag i annat mål än det, vari han berövats friheten. Frågan om en dylik utsträckning har också upprepade gånger varit föremål för omprövning. Tungt vägande praktiska skäl hava emellertid gjort, att frågan fått förfalla. Med rätta har särskilt framhållits, att en utvidgning av de ifrågavarande stadgandens tillämpningsområde till andra än dem, som genom beslut i målet äro berövade friheten, skulle öka svårigheten att vinna säker upplysning om den laga kraft, som kunde hava åkommit utslag.

I det avseende, varom här är fråga, synas mig mål om bötesförvandling intaga en särställning. Det torde ofta inträffa, att en person under det han avtjänar frihetsstraff blir dömd till bötesförvandlingsstraff. Jag erinrar om att vid verkställighet av frihetsstraff undersökning brukar ske, huruvida fångens ådömts böter som ännu äro ogulda. Endast under den i 20 § lagen om verkställighet av bötesstraff angivna förutsättningen äger emellertid den till förvandlingsstraff för böter dömda åtnjuta de lättnader i fråga om anförande av besvär m. m., som tillkomma häktad. Liksom länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser jag det med skäl kunna ifrågasättas, om icke dessa lättnader alltid borde tillkomma fångar och med dem jämställda vid klagomål över bötesförvandlingsutslag, alltså även ifall deras frihetsberövande icke grundats på beslut i målet om förvandling. Beträffande bötesförvandlingsutslag tala icke med samma styrka som i andra fall de skäl, som anförts mot att tillerkänna ifrågavarande processuella förmåner åt klagande, vilken undergår frihetsstraff utan sammanhang med det mål vari klagan föres. Det må härutinnan framhållas, att bevis om att laga kraft åkommit utslag om bötesförvandling sällan torde begäras av annan än myndighet, som har att bringa utslaget till verkställighet. Någon enskild målsägande i mål om bötesförvandling finnes ju icke. Ett annat förhållande att beakta är, att då bötesförvandlingsstraff ådömes den, som håller på att avtjäna frihetsstraff, meningen är, att de båda straffen skola sammanläggas. Ett visst samband mellan straffen kan alltså sägas föreligga.

Vad nu anförts synes mig tala för att det undantagsstodgande, som innefattas i bestämmelsen i 20 § lagen om verkställighet av bötesstraff, får ett vidare tillämpningsområde.

Tidigare utredning.

Såsom justitieombudsmannen erinrat har frågan om utsträckt tillämpning av bestämmelserna rörande besvär av häktad tidigare varit föremål för över-

vägande. I skrivelse den 26 juni 1925 anmodade sålunda chefen för justitiedepartementet hovrätterna och vissa andra myndigheter att inkomma med yttranden angående lämpligheten av en lagändring, varigenom det i 27 kap. 1 § och motsvarande bestämmelse i 30 kap. 35 § rättegångsbalken stadgade förfarandet för besvär ingivande av part, som i målet hölles häktad, erhöle en vidsträcktare tillämpning, ävensom angående innehållet av de bestämmelser vilka i sådant hänseende kunde vara erforderliga. I skrivelsen framhölls, hurusom av vissa avgöranden i rättspraxis framgått, att rätt att i omförmälda ordning ingiva besvär ansetts icke tillkomma den som underginge frihetsstraff utan sammanhang med det mål i vilket klagan fördes, eller den som underginge tvångsarbete, och ej heller den som intagits i allmän uppfostringsanstalt.

I de med anledning av remissen avgivna yttrandena framställdes ingen erinran mot en sådan ändring av reglerna för besvärsförfarandet, att med häktad person i förevarande hänseende likställdes den som enligt i målet meddelat beslut intagits i allmän uppfostringsanstalt. Mot en liknande lagändring jämväl beträffande övriga i remisskrivelsen åsyftade personer ställde sig Svea och Göta hovrätter avvisande, under det att yttrandena eljest ingo i huvudsakligen tillstyrkande riktning även i denna del. Av *Svea hovrätts* yttrande må här återgivas följande.

Den i remisskrivelsen ifrågasatta utsträckningen av tillämpningsområdet för omförmälda stadganden i 27 och 30 kapitlen rättegångsbalken möter enligt hovrättens uppfattning såtillvida betänklighet, som en dylik lagändring skulle försvåra möjligheten att anskaffa säker upplysning om den laga kraft, som kan hava åkommit underrätters och hovrätters utslag i alla rättegångsmål, som genom besvär kunna dragas under högre rätts prövning. Såsom bevis i sådant avseende skulle icke vidare kunna åberopas ett av vederbörande diarieförare i besvärsinstansen utfärdat intyg, att besvär icke blivit i denna instans ingivna. Icke ens i det fall att vid tiden för intygets utfärdande en avsevärd tid hunnit förflyta från besvärstidens utgång skulle ett intyg att besvär ej inkommit gärna kunna godtagas såsom bevis om laga kraft. Vid fråga om verkställighet av det utslag, intyget avsåge, kunde man nämligen knappast undgå att taga i betraktande den, låt vara i varje särskilt fall föga sannolika möjligheten att besvär, som någonstades — ovisst var — ingivits till myndighet för att insändas till överinstansen, av förbiseende ej blivit befordrade eller förkommit under vägen. Skulle på detta sätt de på hovrätternas och nedre revisionens besvärskarier grundade bevisen om laga kraft över huvud förlora sitt värde, låge häri en mycket stor olägenhet för myndigheter och målsägande. I betraktande härav anser sig hovrätten, utan att förbise det behjärtansvärda i den uti remisskrivelsen framkastade tanken, föranlåten att avstyrka en lagändring, varigenom möjlighet bereddades den, som undergår frihetsstraff eller befinner sig i rannsaktionshäkte, att i besvärsfall av rättegångsmålsnatur, som ej äger samband med frihetsstraffet eller häkningsåtgärden, fullfölja klagan genom besvär ingivande till annan myndighet än vederbörande högre rätt.

Vid ärendets anmälan i statsrådet den 27 november 1925 framhöll föredragande departementschefen, statsrådet Nothin, hurusom från principiell synpunkt väl näppeligen något vore att invända mot att de lättnader i besvärsförfarandet, vilka i vissa fall medgivits part som vore berövad frihe-

ten, utsträcktes till andra fall i vilka för vederbörande part föreläge hinder eller svårighet av samma slag att iakttaga de för det ordinära förfarandet gällande föreskrifterna. Vid en lagändring i detta syfte kunde emellertid av praktiska skäl vissa begränsningar vara påkallade, och departementschefen hade funnit nödigt att göra skillnad mellan sådana fall där klagan avsåge det mål, som medfört interneringsbeslutet, och de fall i vilka förekomme en talan utan samband med nämnda mål. Vad anginge de förstnämnda fallen syntes ett likställande med häktad kunna ifrågakomma allenast beträffande den som jämlikt domstols förordnande skulle intagas i allmän uppfostringsanstalt. — Beträffande åter de fall då någon, som vore förlustig sin frihet, ville anföra besvär i mål som icke innefattade beslut om hans internerande syntes de skäl som framhållits av Svea hovrätt tala för att icke till dessa fall helt utsträcka de processuella förmåner, vilka enligt gällande lag vore medgivna person som i målet hölles häktad. Den klagandes intresse i förevarande hänseende syntes bliva i skälig mån tillgodosett, om han berättigades att till Konungens befallningshavande eller vederbörande föreståndare avlämna sin besvärsskrift inom sådan tid att besvären kunde med allmänna posten inkomma till besvärinstansen före besvärstidens utgång.

I ett den 31 maj 1926 avgivet utlåtande över enligt angivna grunder upprättade lagförslag anförde lagrådet, att lagrådet ansåge sig icke böra avstyrka en lagändring i syfte att med den, som i visst mål hölles häktad, beträffande fullföljd av talan i målet likställa den som på grund av i visst mål meddelat förordnande vore intagen i allmän uppfostringsanstalt eller i avbidan å sådant intagande hölles i förvar. Vad anginge förslagen i återstående del fann lagrådet, under framhållande bl. a. att behovet av lagändringen visat sig föga kännbart, desamma icke böra tillstyrkas.

De upprättade förslagen föranledde ej någon vidare åtgärd i nämnda sammanhang. Genom lagstiftning under år 1934 genomfördes emellertid en lagändring, åsyftande att, beträffande fullföljd av talan, med den som i målet hålles häktad likställa den som enligt i målet meddelat beslut är intagen i allmän uppfostringsanstalt eller i avbidan å sådant intagande hållen i förvar. Vid remiss till lagrådet den 29 september 1933 av lagförslaget härom anförde föredragande departementschefen, statsrådet Schlyter, att tillräcklig anledning ej syntes föreligga att i detta sammanhang företaga en rubbning av gällande bestämmelser jämväl med avseende å de fall där klagan fördes utan sammanhang med det mål vari den klagande berövats friheten. De skäl, som vid framläggandet av 1925 års förslag anförts mot tanken att även till dessa fall helt utsträcka de förmåner i fråga om besvär förfarandet, vilka vore medgivna part som i målet hölles häktad, syntes alltjämt äga giltighet. Och att införa speciella regler för desamma syntes, ej minst i betraktande av den förestående allmänna rättegångsreformen, knappast kunna anses vara av behovet påkallat.

Enligt nya rättegångsbalken 51 kap. 1 § skall part, som vill vädja mot underrätts dom i brottmål, inom tre veckor från den dag, då domen gavs, till underrätten inkomma med vadeinlaga. I motiven till denna bestämmelse

har processlagberedningen anmärkt, att med hänsyn till de ändringar som föresloges beträffande sättet för fullföljd av talan några särskilda bestämmelser rörande fullföljdsinlaga från häktade och med dem jämställda icke erfordrades. Genom att inlaga finge insändas med posten underlättades fullföljande av talan. I administrativ ordning borde stadgas skyldighet för tillsyningsman vid häkte och föreståndare för allmän uppfostringsanstalt att mottaga och till underrätten insända fullföljdsinlaga.

Yttranden över justitieombudsmannens framställning.

Över justitieombudsmannens framställning ha, efter remiss, yttranden avgivits av hovrätterna, fångvårdsstyrelsen, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Malmöhus, Örebro och Jämtlands län.

I de avgivna yttrandena har den ifrågasatta lagändringen i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Med hänvisning till hovrättens förut omförmälda år 1925 avgivna yttrande har *Svea hovrätt* anfört, att de skäl som låge till grund för hovrättens då intagna ståndpunkt icke förlorat sin giltighet men att hovrätten, med hänsyn till det av justitieombudsmannen berörda förhållandet att det vid klagan över bötesförvandlingsutslag oftare än eljest torde förekomma att klaganden vore berövad sin frihet på grund av beslut i annat mål än besvärsmålet, icke ville motsätta sig en lagändring av den begränsade innebörd justitieombudsmannen ifrågasatt. Hovrätten ansåge sig dock icke kunna tillstyrka att lagändringen vidtoges, med mindre samtidigt föreskrift utfärdades, att laga kraftbevis å bötesförvandlingsutslag ej finge läggas till grund för verkställighet av utslaget, om beviset utfärdats tidigare än å tredje dagen efter besvärstidens utgång. Till stöd härför har hovrätten framhållit att därest den ifrågasatta lagändringen genomfördes det ej längre bleve möjligt att såsom bevis om laga kraft å ett bötesförvandlingsutslag godtaga ett vid klagotidens slut utfärdat intyg, att besvär ej anförts i vederbörande hovrätt. Teoretiskt sett mötte vissa betänkligheter mot att såsom lagakraftbevis godtaga ett intyg av sådant innehåll, även om det utfärdats först avsevärd tid efter besvärstidens utgång. Det kunde ju alltid befaras, att besvär blivit ingivna exempelvis till en länsstyrelse men av förbiseende ej blivit vidarebefordrade eller förkommit under vägen. Möjligheten härav vore emellertid så föga sannolik, att den i praktiken ej behövde beaktas. Däremot måste hänsyn tagas till att besvär kunde hava ingivits till vederbörlig administrativ myndighet så sent, att de ej hunnit komma in till besvärinstansen före klagotidens slut. Enligt vad hovrätten inhämtat förekomme det för närvarande icke sällan, att besvär av häktad inkomme till hovrätten först en eller två dagar efter det att den ordinarie besvärstiden gått till ända.

Göta hovrätt har anfört följande.

Justitieombudsmannen har i sin framställning uttalat, att han ansåge det med skäl kunna ifrågasättas, om icke de lättnader i fråga om anförande av besvär m. m., som tillkomma häktad, alltid borde tillkomma fångar och med dem jämställda vid klagomål över bötesförvandlingsutslag, alltså även ifall frihetsberövandet icke grundats på beslut i målet om förvandling. Vad

med uttrycket »fångar och med dem jämställda» i förevarande sammanhang åsyftas framgår icke fullt tydligt, men hovrätten utgår från att därmed avses personer, som genom domstols beslut i brottmål berövats friheten eller på grund av annan myndighets beslut hållas häktade i dylikt mål. Med utgångspunkt från denna tolkning får hovrätten — utan att ingå i bedömande av frågan om och i vad mån lättnader av nämnda art möjligen borde beredas jämväl andra personer, som genom myndighets beslut berövats friheten — såsom sin uppfattning uttala, att de av justitieombudsmannen anförda skälen böra föranleda, att lagändring i angivet avseende kommer till stånd, och får hovrätten alltså tillstyrka sådan lagändring.

Om en fånge eller en med honom i nu förevarande avseende jämställd, som under vistelse å anstalt i den för häktade angivna ordning anfört besvär över bötesförvandlingsbeslut, därefter men innan hovrätten avgjort besvären försättes på fri fot, böra i fortsättningen allmänna processuella regler i fråga om besvärsmåls behandling i hovrätt gälla för honom. Då det av dylik anledning är av betydelse för hovrätt att äga kännedom om, huruvida medan besvärsmål rörande bötesförvandlingsbeslut är anhängigt i hovrätten ändring kommer till stånd i fråga om det frihetsberövande, som för den klagande vid besvärens anförande förelåg, torde det vara erforderligt, att föreskrifter meddelas, genom vilka det ålägges vederbörande myndighet att underrätta hovrätten om den klagandes frigivande, där detta inträffat eller kan beräknas inträffa under den tid, då målet är anhängigt i hovrätten.

Det kan förtjäna framhållas, att en klagande, som fått ingiva sina besvär i den ordning, som angives i 27 kapitlet 1 § 2 stycket rättegångsbalken, härav kan föranledas tro, att han för sin talans bevarande i hovrätten icke har något vidare att iakttaga, även om han, medan besvärsmålet är i hovrätten anhängigt, kommer på fri fot, samt att av sådan orsak rättsförlust kan uppkomma för den klagande. Med hänsyn härtill kan det måhända anses lämpligt, att stadgande meddelas därom att vederbörande anstalts föreståndare skall i någon form erinra den klagande om den förändring, som frigivandet för honom kommer att medföra i processuellt avseende beträffande de av honom anförda besvären.

Fångvårdsstyrelsen har förklarat sig kunna bestyrka, att begränsningen av undantagsstadgandet i 20 § lagen om verkställighet av bötesstraff visat sig vålla missförstånd och svårigheter vid tillämpningen. Styrelsen funne därför starka skäl tala för en ändring av denna bestämmelse i enlighet med justitieombudsmannens förslag. Styrelsen ville emellertid framhålla, att lättnader i besvär förfarandet vore påkallade även i övriga fall, där en å fångvårdsanstalt intagen person klagade över utslag i annat mål än det, vari han berövats sin frihet. Bestämmelsen att besvären skulle »ingivas», ledde nämligen till omständlighet och andra olägenheter i förfarandet. Enligt styrelsens mening borde därför ånyo övervägas, huruvida icke de förmåner, som beretts häktade i fråga om besvär i mål, däri de hölles häktade, kunde utsträckas till att gälla de i fängelserna intagna i allmänhet.

Departementschefen.

Ett utsträckande av de lättnader i fråga om besvär förfarandet, som gälla för häktade m. fl. vid klagan i det mål vari de berövats friheten, till att omfatta jämväl fall då klagan avser utslag i annat mål är, såsom fram-

går av det anförda, förenat med vissa olägenheter med hänsyn till möjligheten att utfärda bevis om att dylika utslag vunnit laga kraft. Vid tidigare överväganden av denna fråga har därför tanken på en allmän utvidgning av ifrågavarande regler i sådan riktning icke ansetts böra fullföljas.

Vad justitieombudsmannen anfört synes emellertid innefatta fullgoda skäl att göra undantag för fall då någon som är berövad sin frihet vill klaga över utslag varigenom han dömts till förvandlingsstraff för böter. Såsom justitieombudsmannen framhållit inträffar det jämförelsevis ofta, att mål om bötesförvandling anhängiggöres mot någon som avtjänar frihetsstraff. Några nämnvärda praktiska olägenheter av en dylik begränsad lagändring torde icke behöva uppkomma. I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna vill jag alltså förorda, att den nuvarande bestämmelsen i 20 § lagen om verkställighet av bötesstraff erhåller ett vidgat tillämpningsområde.

Jämte de fall, då förvandlingsstraff gått i verkställighet utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft, synes bestämmelsen böra avse de fall, då någon, som vill klaga över utslag varigenom han dömts till förvandlingsstraff, är häktad eller avtjänar honom i annat mål ådömt frihetsstraff. Rörande den som undergår tvångsuppfostran, ungdomsfängelse, förvaring eller internering finnas i 18 § lagen den 13 mars 1937 om tvångsuppfostran, 23 § lagen den 15 juni 1935 om ungdomsfängelse, 12 § lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare, 13 § lagen den 22 april 1927 om internering av återfallsförbrytare samt 17 § lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt bestämmelser som innebära, att frågan om förvandling av den dömd ålagda böter eller om verkställighet av ådömt förvandlingsstraff i regel förfaller. Beträffande tvångsuppfostran gäller dock, att förordnande därom, såframt ej domstolen annorlunda bestämmer, skall verkställas utan hinder av att det ej äger laga kraft och att domstolen i sådant fall må förordna att den dömd skall tagas i förvar i avbidan på verkställigheten. Med avseende å sådan förtida verkställighet föreskrives i 18 § tvångsuppfostringslagen att beslut rörande verkställighet av därmed sammanträffande bötes- eller förvandlingsstraff ej må meddelas förrän frågan om tvångsuppfostran slutligen avgjorts. På grund härav synes det vara påkallat att — liksom skett i 27 kap. rättegångsbalken — med häktad likställa den som är intagen i allmän uppfostringsanstalt eller i avbidan på sådant intagande hållen i förvar. Även beslut om ungdomsfängelse skall i regel gå i omedelbar verkställighet. Då emellertid ungdomsfängelse, i motsats till tvångsuppfostran, är att anse som ett frihetsstraff, lär den därtill dömd omfattas av den nyss föreslagna bestämmelsen om den som undergår honom i annat mål ådömt frihetsstraff. Enligt 6 § i 1937 års lag kan i visst fall också beslut om förvaring verkställas innan det vunnit laga kraft, men någon särbestämelse i ifrågavarande hänseende för detta fall torde icke erfordras. På grund av de särskilda regler om bortfallande av förvandlingsstraff som finnas upptagna i 9 § lagen om verkställighet av bötesstraff torde det slutligen ej heller vara erforderligt att i 20 § samma lag medtaga de fall då den dömd är intagen å allmän alkoholo-

listanstalt eller tvångsarbetsanstalt eller för skyddsuppfostran i skyddshem eller allmän uppfostringsanstalt.

Svea hovrätt har vid tillstyrkan av förslaget förutsatt, att föreskrift meddelades att lagakraftbevis å beslut om bötesförvandling ej finge läggas till grund för verkställighet av utslaget, om beviset utfärdats tidigare än å tredje dagen efter besvärstidens utgång. En dylik till verkställighetsmyndigheterna riktad föreskrift torde emellertid knappast innebära en ändamålsenlig reglering av spörsmålet. Det synes vara lämpligare att, såsom för närvarande torde iakttagas vid utfärdande av lagakraftbevis i mål vari den tilltalade är häktad, vederbörande tjänsteman i hovrätten väntar med att avgiva sådant bevis till dess skälig tid förflutit efter besvärstidens utgång. Någon uttrycklig bestämmelse härom torde ej vara erforderlig. Vad Göta hovrätt anfört om behovet för vederbörande hovrätt att veta, huruvida den dömde, när utslag meddelas, alltjämt är berövad friheten, synes ej heller böra föranleda någon särskild bestämmelse. I förekommande tveksamma fall lär hovrätten utan svårighet själv kunna inhämta upplysning därom. Det torde slutligen ej heller vara behöfligt att för sådana fåtaliga fall stadga skyldighet för fängelsemyndighet att erinra den som frigives om vad han har att iakttaga vid fullföljande av sin talan mot det beslut varigenom förvandlingsstraff ålagts.

Den föreslagna lagändringen torde böra träda i kraft den 1 juli 1944.

I enlighet med vad sålunda anförts har upprättats förslag till *lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff*.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över nämnda lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Stefan Stiernstedt.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff.

Härigenom förordnas, att 20 § lagen den 9 april 1937 om verkställighet av bötesstraff skall erhålla följande ändrade lydelse.

20 §.

Vad i 27 kap. rättegångsbalken samt 12 § lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av samma balk finnes stadgat för det fall att part hålles häktad i målet skall ock gälla i fråga om klagan över beslut varigenom förvandlingsstraff ålagts, där förvandlingsstraffet gått i verkställighet utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft eller den dömde enligt beslut i annat mål är häktad eller intagen i allmän uppfostringsanstalt eller i avbidan å sådant intagande hållen i förvar eller avtjänar honom ådömt frihetsstraff.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1944.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 1 november 1943.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 18 oktober 1943 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 1 oktober 1943, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet Nils Regner.

Förslaget föranledde följande yttrande av lagrådet.

Nu förevarande bestämmelse om viss lättnad i besvär förfarandet, då någon vill klaga över beslut varigenom förvandlingsstraff ålagts honom, skall enligt förslaget avse bland annat de fall, när den klagande undergår ungdomsfängelse eller är intagen i allmän uppfostringsanstalt. Beträffande den till tvångsuppfostran dömda skall bestämmelsen ock gälla då han i avbidan på intagandet hålles i förvar. Enär emellertid enahanda skäl som kunna anföras för sistnämnda stadgande synas tala för motsvarande regel, då den som dömts till ungdomsfängelse tagits i förvar i avbidan på undergående av straffet (se 5 och 25 §§ lagen om ungdomsfängelse), torde följdriktigheten kräva att bestämmelsen omfattar jämväl detta fall. Det synes även kunna ifrågasättas huruvida icke — med bibehållande av ramen för förslaget — den ytterligare utvidgning borde komma till stånd (jfr exempelvis promulgationslagen till strafflagen 19 § 12 samt den nya lagen om villkorlig frigivning 16 §), som ligger i ett mera allmänt angivande av tillämpningsområdet, förslagsvis sålunda »där detta (förvandlingsstraffet) gått i verkställighet eller den dömda på grund av annat brott enligt meddelat beslut är förlustig sin frihet».

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 december 1943.

N Ä R V A R A N D E:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF. RUBBESTAD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, anmäler lagrådets den 1 november 1943 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 1 oktober 1943 remitterade förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff*.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden, att ifrågasvarande bestämmelse på sätt lagrådet uttalat syntes böra utvidgas till att avse de fall då förvandlingsstraff gått i verkställighet eller den dömde på grund av annat brott enligt meddelat beslut vore förlustig sin frihet.

Föredraganden hemställer, att det i enlighet med vad sålunda anförts ändrade förslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Stefan Stiernstedt.